(ध्रुवपुत्रस्य शिष्टेः पुत्रः। यथा, हरिवंशे। २। १४-१५।
"तस्मात्शिष्टिश्च भव्यश्च ध्रुवात् शम्भुर्व्यजायत।
शिष्टेराधत्त सुच्छाया पञ्चपुत्रानकल्मषान्॥
रिपुं रिपुञ्जयं पुष्पं वृकलं वृकतेजसम्॥"
यदोः पुत्रः। यथा, भागवते। ९। २३। २०।
"यदोः सहस्रजित् क्रोष्टानलोरिपुरितिश्रुताः॥")
रिपुघातिनी, स्त्री, (रिपुं हन्तीति। हन+णिनिः।) लताविशेषः। कुचुइ इति भाषा। यथा,
"कुचिका बहुविस्तीर्णा कुचिका रिपुघातिनी॥"
इति शब्दचन्द्रिका॥
रिन्फ, प श वधे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (तुदा०-पर०-सक०-सेट्।) नोपधः। प श, रिम्फति रिरिम्फ। सप्तमस्वरादिरयमित्यन्ये। इति दुर्गादासः॥
रिप्फं, क्ली, लग्नापेक्षया द्वादशराशिः। यथा,—
"कर्म्मस्थानञ्च दशमं खं मेशूरणमास्पदम्।
छिद्राख्यमष्टमं स्थानं रिप्फाख्यं द्वादशं स्मृतम्॥"
तत्र चिन्तनीयं यथा,—
"प्राप्त्यायावथ चिन्तयेद्भवगृहे रिप्फेऽथ मन्त्रिव्ययौ
सौम्यस्वामियुतीक्षितैरुपचितिस्तेषां क्षतिस्त्वन्यथा॥"
इति ज्योतिस्तत्त्वम्॥
रिप्रः, त्रि, (रीङ् स्रवणे+"लीङ्रीङो ह्रस्वश्च पुट् च तरौ श्लेषणकुत्सितयोः।" उणा० ५। ५५। इति रप्रत्ययः। धातोर्ह्रस्वः। प्रत्ययस्य पुट् च।) अधमः। इति सिद्धान्तकौमुद्यामुणादिवृत्तिः॥ (यथा, ऋग्वेदे। ९। ७८। १।
"गृभ्णाति रिप्रमविरस्य तान्वा।'
"रिप्रं अनुपादेयत्वेन पापरूपम्॥" इति तद्भाष्ये सायणः॥ क्ली, पापम्। यथा, ऋग्वेदे। १०। १७। १०।
"विश्वं हि रिप्रं प्रवहन्ति देवीः॥"
"देवीर्देव्यः देवनशीला आपः विश्वं सर्व्वं रिप्रं पापं प्रवहन्ति पुरुषसकाशात् प्रगमयन्ति अपनयन्तीति यावत्।" इति तद्भाष्ये सायणः॥)
रिप्रवाहः, त्रि, पापवाहकः। यथा,—
"क्रव्यादमग्निं प्रहिणोमि दूरम्।
यमराज्यं गच्छतु रिप्रवाहः॥"
इति भवदेवभट्टोक्तकुशण्डिकापद्धतिः॥
"रिप्रं पापं वहतीति रिप्रवाहः।" इति तट्टीकायां गुणविष्णुः॥ "स प्रहितः क्रव्यादग्निः यमराज्यं गच्छतु यमस्य राज्यं प्रति व्रजतु। किम्भूतः रिप्रवाहः रिप्रमिति पापनाम। रिप्रं पापं वहति नाशयति रिप्रवाहः।" इति वाजसनेयसंहिताभाष्ये महीधरः। ३५। १९॥
"रिप्रवाहः रिप्रं पापं तस्य वोढ़ा सोऽग्निः यमराज्ञः यमो राजा येषां तान् यमराजकान् अन्युप्रदेशान् गच्छतु प्राप्नोतु।" इति ऋक्भाष्ये सायणः। १०। १६। ९॥)

रिफ, कुत्सने। इति कविकल्पद्रुमः॥ (भ्वा०-पर०-सक०-सेट्।) सौत्रधातुरयम्। रिप्फः रेफः। इति दुर्गादासः॥
रिफ, श अर्फे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (तुदा०-पर०-सक०-सेट्।) श, रिफति। अर्फो दानश्लाघाहिंसानिन्दायुद्धानि। इति दुर्गादासः॥
रिब, इ गत्याम्। इति कविकल्पद्रुमः॥ (भ्वा०-पर०-सक०-सेट्।) इ, रिब्यते। इति दुर्गादासः॥
रिभ, रवे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (भ्वा०-पर०-अक०-सेट्।) विरिब्धः। इति दुर्गादासः॥
रिमेदः, पुं, अरिमेदः। इति राजनिर्घण्टः॥
रिरी, स्त्री, पित्तलः। इति हेमचन्द्रः। ४। ११४॥
रिव, इ व्रजे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (भ्वा०-पर०-सक०-सेट्।) इ, रिख्यते। व्रजो गतिः। इति दुर्गादासः॥
रिश, औ श हिंसे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (तुदा०-पर०-सक०-अनिट्।) औ, अरिक्षत्। श, रिशति। रेक्ष्यति। इति दुर्गादासः॥
रिश्यः, पुं, (रिश्यते हिंस्यते इति। रिश्+क्यप्।) मृगः। इति त्रिकाण्डशेषः॥
रिष, वधे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (भ्वा०-पर०-सक०-सेट्।) रेषति। इति दुर्गादासः॥
रिषिः, पुं, ऋषिः। ऋषन्ति ज्ञानसंसारयोः पारं गच्छन्ति ऋषयः। ऋषी श गतौ नाम्नीति किः। रिषिर्हंसादिश्च। विद्याविदग्धमतयो रिषयः प्रसिद्धाः। इति प्रयोगात्। स्त्रियां ऋषी च। इत्यमरटीकायां भरतः॥
रिष्टं, क्ली, (रिष्+क्तः।) क्षेमम्। कल्याणम्। अशुभम्। अमङ्गलम्। (यथा, मार्कण्डेये। ५०। ८९।
"स्थालीपिधाने यत्राग्निर्दत्तो दर्व्वीफलेन वा।
गृहे तत्र हि रिष्टानामशेषाणां समाश्रयः॥")
अभावः। नाशः। इत्यमरभरतौ॥ अशुभस्याभावः। इति केचित्। इति भरतः॥ पापम्। इत्यजयः॥ तद्वति, त्रि॥
रिष्टः, पुं, (रिष्+क्तः।) खड्गः। फेणिलः। स तु रक्तशिग्रुः। इति मेदिनी। टे, २७॥
रिष्टकः, पुं, (रिष्ट एव। स्वार्थे कन्।) रक्तशिग्रुः। इति शब्दरत्नावली॥
रिष्टिः, पुं, (रेषति हिनस्तीति। रिष्+क्तिच्।) खड्गः। इति मेदिनी। टे, २७॥
रिष्टिः, स्त्री, (रिष्+क्तिन्।) अशुभम्। इति मेदिनी। टे, २७॥ शस्त्रभेदः। इति शब्दरत्नावली॥
रिष्यः, पुं, (रिष्यते इति। रिष्+क्यप्।) मृगविशेषः। यथा,—
"ऋष्य ऋश्यो रिश्यो रिष्य एणः स्यादेणकोऽपि च।"
इति शब्दरत्नावली॥

रिष्वः, त्रि, (रिष वधे+"सर्व्वनिघृष्वरिष्वेति।" उणा० १। १५३। इति वन्प्रत्ययेन साधुः।) वधकः। इति सिद्धान्तकौमुद्यामुणादिवृत्तिः॥
रिह, वधे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (भ्वा०-पर०-सक०-सेट्।) रेहति। इति दुर्गादासः॥
री, ओ ङ य क्षरणे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (दिवा०-आत्म०-अक०-अनिट्।) ओ, रीणः। ङ य, रीयते पयः। इति दुर्गादासः॥
री, गि रवे। वधे। गतौ। इति कविकल्पद्रुमः॥ (क्र्या०प्वा०-पर०-अक०-सक० च-अनिट्।) गि, रिणाति रीणः रिणिः। रवः शब्दः। तथा च कातन्त्रादौ री गतिरेषणयोः। रेषणं वृकध्वनिरिति रमानाथः। रिणाति रेषते वृकः। इति शब्दार्थे भट्टमल्लः। इति दुर्गादासः॥
री, स्त्री, (री+क्विप्।) गतिः। इति शब्दरत्नावली॥ रवः। वधः। इति रीधात्वर्थदर्शनात्॥
रीज्या, स्त्री, घृणा। यथा। मोहो रीज्या जुगुप्सा च हृणीया हृणिया घृणेति वाचस्पतिः। अयन्तु लज्जायां प्रसिद्धेः प्रमादात् घृणायां प्रयुक्त इति कलिङ्गः। इत्यमरटीकायां भरतः॥
रीठा, स्त्री, रीठाकरञ्जः। इति राजनिर्घण्टः॥
रीठाकरञ्जः, पुं, स्वनामख्यातवृक्षः। तत्पर्य्यायः। गुच्छकः २ गुच्छपुष्पकः ३ रीठा ४ गुच्छफलः ५ अरिष्टः ६ मङ्गल्यः ७ कुम्भबीजकः ८ प्रकीर्य्यः ९ सोमवल्कः १० फेणिलः ११। अस्य फलगुणाः। तिक्तत्वम्। उष्णत्वम्। कटुत्वम्। स्निग्धत्वम्। वातकफकुष्ठकण्डूतिविषविस्फोटनाशित्वञ्च। इति राजनिर्घण्टः॥
रीढ़कः, पुं, पृष्ठवंशः। इति हेमचन्द्रः। ३। २६५॥
रीढ़ा, स्त्री, (रिह बन्धे+औणादिकः क्तः।) अवज्ञा। इत्यमरः। १। ७। २३॥
रीणं, त्रि, (री+क्तः। ओदितश्चेति नः।) स्रुतजलादि। क्षरितम्। इत्यमरः। ३। १। ९२॥
रीतिः, स्त्री, (री+क्तिच् क्तिन् वा।) आरकूटः। (तत्पर्य्यायगुणा यथा,—
"पित्तलन्त्वारकूटं स्यादरो रीतिश्च कथ्यते।
राजरीतिर्ब्रह्मरीतिः कपिला पिङ्गलापि च॥
रीतिरप्युपधातुः स्यात्ताम्रस्य यशदस्य च।
पित्तलस्य गुणा ज्ञेयाः स्वयोनिसदृशा जनैः॥
संयोगजप्रभावेण तस्याप्यन्ये गुणाः स्मृताः॥"
इति भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे प्रथमे भागे॥) प्रचारः। स्यन्दः। इत्यमरः। २। ९। ९७॥ ३।३।६८॥ लोहकिट्टम्। इति मेदिनी। ते, ५०॥ दग्धस्वर्णादिमलम्। इति धरणिः॥ सीमा। स्रवणम्। गतिः। स्वभावः। शेषस्य पर्य्यायः। रूपम् २ लक्षणम् ३ भावः ४ आत्मा ५ प्रकृतिः ६ सहजः ७ रूपतत्त्वम् ८ धर्म्मः ९ सर्गः १० निसर्गः ११ शीलम् १२ सतत्त्वम् १३ संसिद्धिः १४। इति हेमचन्द्रः॥ (यथा, कथासरित्सागरे। १४। ६२।
"निशान्तक्लिष्टचक्राङ्करीतिहृद्यो रसक्रमः॥"